

Магістр 2 року навчання
 фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено бюджетну політику регіональних органів Пенсійного фонду України за останні 4 роки на прикладі Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області. Виявлено основні проблеми діяльності Головного управління Пенсійного фонду України в Харківській області, серед яких основною є неефективне й нераціональне використання фінансових коштів. Автором запропоновано напрями вирішення основних проблем діяльності регіональних органів Пенсійного фонду України.

Аннотация. Исследована бюджетная политика региональных органов Пенсионного фонда Украины за последние 4 года на примере Главного управления Пенсионного фонда Украины в Харьковской области. Выявлены основные проблемы деятельности Главного управления Пенсионного фонда Украины в Харьковской области, среди которых основной является неэффективное и нерациональное использования финансовых средств. Автором предложены направления решения основных проблем деятельности региональных органов Пенсионного фонда Украины.

Annotation. The fiscal policy of regional organs of the Pension Fund of Ukraine was investigated based on the last 4-year activity of the Main administration of the Pension Fund of Ukraine in Kharkiv region. The basic problems of the activity of the Main administration of the Pension Fund of Ukraine in Kharkiv region, were elucidated among which the major one was ineffective and inefficient use of financial means. Solutions to the basic problems of the activity of regional organs of the Pension Fund of Ukraine were offered.

Ключові слова: Пенсійний фонд України, регіональні органи Пенсійного фонду України, бюджет, бюджетна політика, доходи, видатки, дефіцит бюджету Пенсійного фонду.

Пенсійне забезпечення в Україні є основною складовою державної системи соціального захисту населення. Відповідно, воно може вважатися досконалим лише тоді, коли національна пенсійна система є фінансово стабільною і захищеною від ризиків. Базовим фінансовим механізмом здійснення державного пенсійного забезпечення виступає Пенсійний фонд України (ПФУ).

Протягом останніх років актуальними є питання дефіциту бюджету ПФУ, зокрема порушення принципу економічної залежності видатків на споживання від отриманих доходів і валового внутрішнього продукту, дисбаланс розвитку пенсійної системи в рамках його дохідної і видаткової частин. Не менш важливою для України є демографічна проблема – старіння нації, що призводить до скорочення частки працюючого населення та, відповідно, зростання навантаження на ПФУ. За таких умов особливої уваги потребують питання збалансованості бюджету ПФУ, а також ефективного й раціонального використання коштів Пенсійним фондом.

Вивченню проблем формування дохідної та видаткової частин кошторисів бюджетних установ, зокрема ПФУ, присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: В. Кудряшов, Д. Положенко, А. Якимів та ін. [1 – 3].

Метою статті є дослідження бюджетної політики регіональних органів ПФУ на прикладі Головного управління ПФУ в Харківській області, виявлення основних проблем їх діяльності, а також розробка напрямів щодо вирішення цих проблем.

Як відомо, ПФУ – центральний орган виконавчої влади, що здійснює керівництво й управління солідарною системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії і готує документи для їх виплати, забезпечує своєчасне та в повному обсязі фінансування і виплату пенсій, допомоги на поховання, інших соціальних виплат, які, згідно із законодавством, здійснюються за рахунок коштів ПФУ, здійснює контроль за цільовим використанням коштів ПФУ [2].

Бюджет Пенсійного фонду, відповідно до ст. 71 Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування", – це план утворення та використання цільового страхового фонду, що формується із страхових внесків до солідарної системи і надходжень з інших джерел, визначених цим законом [4].

Аналіз поточної діяльності Головного управління ПФУ в Харківській області дозволив виявити основні тенденції здійснення його бюджетної політики (таблиця) [5].

Таблиця

**Динаміка основних показників діяльності Головного управління
 ПФУ в Харківській області за 2009 – 2012 рр.**

		2010 рік	2011 рік	2012 рік
--	--	----------	----------	----------

Показники 2009 рік,
 млн

© Селезень Ю. Ю., 2014

		млн грн	темпи	млн грн	темпи при-	млн грн	темпи
--	--	---------	-------	---------	------------	---------	-------

	грн		приросту, %		росту, %		приросту, %
Доходи ПФУ	9 523,7	11 177,1	17,4	12 342,6	10,4	13 518,9	9,5
у тому числі власні доходи ПФУ	6 001,8	6 964,4	16,0	7 882,2	13,2	8 915,2	13,1
Видатки ПФУ	9 616,4	11 156,3	16,0	12 422,7	11,3	13 531,0	8,9
Дефіцит бюджету ПФУ	92,7	-20,8	-122	80,1	-485	12,1	-85

Отже, згідно з даними таблиці, видатки Головного управління ПФУ в Харківській області за 2009 – 2012 роки за темпами приросту випереджали його власні доходи. Так, у 2009 році дефіцит бюджету складав 92,7 млн грн, у 2011 р. – 80,1 млн грн, у 2012 році – 12,1 млн грн. Лише у 2010 році бюджет Головного управління ПФУ в Харківській області був профіцитним та складав 20,8 млн грн [3]. У динаміці сума видатків зросла на 16 % у 2010 р. порівняно із 2009 р.; у 2011 р. – на 11,3 % порівняно із попереднім роком, у 2012 р. – на 8,9 %. Сума доходів зросла на 17,4 % у 2010 році та на 10,4 і 9,5 % у 2011 та 2012 роках відповідно. Власні доходи зросли на 16 % у 2010 р., у 2011 р. – на 13,2 %, у 2012 р. – на 13,1 %.

Збільшення видаткової частини Головного управління ПФУ в Харківській області за аналізований період зумовлено зростанням обсягів пенсійних виплат. Визначено такі основні статті видатків ПФУ:

видатки на пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно із Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування";

видатки на пенсійне забезпечення осіб, пенсія яким призначена згідно з іншими законодавчими актами у частині, що не перевищує розміру трудової пенсії за віком, на яку особа має право відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" [4].

За 8 місяців 2013 року видатки Головного управління ПФУ в Харківській області склали 9 632,7 млн грн, що на 98,9 млн грн менше порівняно з контрольним показником, тобто загальні видатки зменшилися на 1,6 %. Видатки на виплату пенсій та допомоги й утримання апарату також зменшилися порівняно з плановими показниками на 96,8 млн грн та 2,1 млн грн відповідно. Крім того, необхідно зазначити, що за 8 місяців 2013 року показники по всіх видатках було недовиконано.

По загальних видатках показник виконання плану склав 99,0 %, на виплату пенсій та допомоги – 99,0 %, а на утримання апарату – 97,8 %.

Отже, вивчивши динаміку основних показників діяльності Головного управління ПФУ в Харківській області можна говорити про те, що недотримання основних економічних законів при формуванні бюджету Головного управління ПФУ в Харківській області зумовило виникнення дефіциту та деякої зміни структури доходів і видатків. У ході аналізу діяльності Головного управління ПФУ в Харківській області було виявлено, що її головною проблемою є дисбаланс дохідної та видаткової частин бюджету як наслідок системного порушення принципу економічної залежності видатків споживання від отриманих доходів.

Пенсійні витрати Головного управління ПФУ в Харківській області протягом останніх років неухильно зростали. Процеси, які характеризують фінансове становище Управління за останні роки, свідчать про залежність його бюджету від дотацій із Державного бюджету. Адміністративно-управлінські видатки Головного управління ПФУ в Харківській області, які здійснюються за рахунок його власних коштів, потребують оптимізації та затвердження їх обсягів Верховною Радою України.

Для зменшення видатків ПФУ можна провести такі заходи:

по-перше, здійснити переведення пенсійних виплат з поштових відділень на банківські рахунки, що скоротить видатки бюджету ПФУ;

по-друге, проводити своєчасне відшкодування доплат, адресної допомоги, пенсій по ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи за рахунок коштів Державного бюджету;

по-третє, здійснювати своєчасне відшкодування доплат до прожиткового мінімуму Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та ін.

Реалізація таких заходів приведе до збільшення дохідної частини бюджету ПФУ та дозволить зменшити дефіцит бюджету, а це, у свою чергу, позитивно вплине на подальше зростання розміру пенсій та істотно покращить рівень життя громадян, зокрема пенсіонерів.

Наук. керівн. Шумська Г. М.

Література: 1. Кудряшов В. П. Курс фінансів : навч. посібн. / В. П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – 431 с.
2. Полозенко Д. В. Соціальна сфера та її фінансове наповнення / Д. В. Полозенко // Економіка України. – 2005. – № 5. – С. 83–90.
3. Якимів А. І. Формування і розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні : монографія / А. І. Якимів. – Львів : Афіша, 2003. – 448 с.
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.
5. Інформація про виконання показників бюджету ПФУ за 2013 рік // Матеріали офіційного сайту ПФУ. – 5 липня 2013 р. – Режим доступу : <http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/article>.